

Nr 418

Av herr **Hjalmarson m. fl.**, i anledning av *Kungl. Maj:ts proposition, nr 55, med förslag till lag angående ändring i lagen den 29 juni 1946 (nr 431) om folkpensionering, m. m.*

Hela den föreställning om en bättre försörjning i framtiden, som i såg hög grad har kommit att omfattas från alla läger, bygger på förutsättningen att den framtida produktionen blir väsentligt större än den produktion vi nu har. En sådan produktionsökning kommer emellertid inte till stånd av sig själv utan fordrar stora investeringar. Redan nu är situationen den, att högt prioriterade investeringskrav av både privat och offentlig natur inte kan tillgodoses i önskvärd utsträckning. Detta har exempelvis belysts av 1955 års långtidsutredning i dess betänkande »Balanserad expansion». Enligt vår uppfattning kommer behov av stora investeringar att under överskådlig tid föreligga eller till och med växa. Detta investeringsbehov kan tillgodoses endast genom en tillräcklig ökning av det frivilliga sparandet.

Den ekonomiska situationen är för närvarande sådan, att investeringar är mycket lönsamma ur folkhushållets synpunkt. Detta förhållande, som kan förväntas bestå under lång tid framåt, är exakt likvärdigt med att spara är mycket lönsamt ur folkhushållets synpunkt. Med stigande reallöner kommer det att bli alltmer lönsamt att utrusta den mänskliga arbetskraften med teknisk apparatur, vilket innebär att investeringar och sparande bör bli alltmer lönsamma.

Felet med den nuvarande ekonomiska politiken är att spararen inte får skälig andel av lönsamheten. Sparandet måste göras lönsamt *för spararna*. Genomföres detta, blir det också möjligt att ernå en tillräckligt fri kapitalmarknad. Genom att konkurrensen mellan investeringarna sålunda göres friare, måste resultatet bli i genomsnitt bättre investeringar och därmed stegrad takt i det ekonomiska framåtskridandet.

När det talas om att sparandet i vårt samhälle är otillräckligt, måste det hållas i minnet hur spararna under senare år blivit behandlade. Prisstegringen under perioden 1945—1956 har i genomsnitt uppgått till mellan 4 och 4,5 procent om året, räknat efter konsumentprisindex. För banksparare, livförsäkringssparare, obligationsinnehavare och andra sparare i nominalvärden har detta inneburit en kraftig minskning av köpkraften hos det sparade kapitalet. Enligt en i Statistisk Tidskrift (nr 11/1957) publicerad undersökning hade enskilda företag och personer i slutet av år 1953 en fordran på staten, kommunerna och finansiella institutioner av inemot 50

miljarder kronor. Det är uppenbart, att varje procents försämring av penningvärdet som inte uppväges av en motsvarande ränteavkastning (efter skatt) utöver den avkastning som skulle ha erhållits, om penningvärdet varit stabilt, medför årliga förluster för spararna, som kan mätas i hundratal miljoner kronor. Under sådana förhållanden är det inte förvånande, att sparviljan minskat och konsumtionsbenägenheten ökat.

Erfarenheterna från de senaste tio åren visar, att förtroendekrisen inte kan övervinnas genom aldrig så välmenande deklARATIONER från statsmakterna om deras vilja att upprätthålla ett stabilt penningvärde och inte heller genom tillsättandet av en rad utredningar, som inte framlägger konkreta förslag till åtgärder. På sin tid hade 1951 års penningvärdeundersökning uppdrag att undersöka möjligheterna att bevara ett stabilt penningvärde i ett samhälle med full sysselsättning. Penningvärdeundersökningen avslutade sitt utredningsarbete år 1955, och resultaten överlämnades till 1955 års stabiliseringsutredning, som fick i uppdrag att framlägga förslag till praktiska ekonomiskt-politiska åtgärder i fråga om penningvärdets bevarande. Något som helst förslag härtill från denna utredning har hittills icke framkommit.

De två pensionsutredningarna och allmänna pensionsberedningen har alla tillmätt värdesäkringen av pensionsförmånerna en alldeles avgörande betydelse. Häremot är i och för sig ingenting att invända, men förhållandet synes närmast vara ett uttryck för en misstro mot statsmakternas förmåga och vilja att sköta penningvärdet.

Särskilda åtgärder för att trygga penningsspararnas intressen är nödvändiga. I riksdagsmotioner har från vårt håll under en följd av år framlagts en rad förslag till åtgärder för att skydda spararna och stimulera till ökat sparande. Här skall endast erinras om våra förslag om skattefrihet för bostadssparande, om tillfälle för allmänheten att göra värdebeständiga placeringar genom förvärv av statens aktier i bland annat LKAB och Statens skogsindustrier och om ändringar i skattelagstiftningen i sparstimulerande syfte, exempelvis höjning av försäkringsavdraget och avskaffande av kvarlåtenskapsskatten.

På regeringens förslag har också vissa sparstimulerande åtgärder genomförts, bland annat premiesparandet och det s. k. Strängaspelet.

Under senare år har frågan om placering i värdehandlingar, där låntagarens prestationer är helt eller delvis värdefasta, allt mera aktualiserats. Professor Tord Palander har i sin bok »Värdebeständighet. Ett problem vid sparande, livförsäkringar och pensioner» utrett möjligheterna att sluta låneavtal i andra enheter än penningar. Närmast tänker sig Palander, att lånebeloppet och räntebeloppet skulle vara värdebeständiga genom att följa någon form av levnadskostnadsindex. Om det vid sidan av den nuvarande kapitalmarknaden för penninglån kunde skapas och utvecklas en marknad

för indexlån (reallån), skulle man enligt Palanders mening få ett nytt medel att motverka inflation.

Skillnaden i ränteavkastning på de båda lånetyperna (nominallån och reallån) skulle då komma att avspegla marknadens inflationsförväntningar och inflationsfarhågor. Om inflationen i verkligheten blir starkare än ränteskillnaden, blir reallånet dyrare än nominallånet för låntagaren. Om däremot inflationen blir svagare, blir reallånet billigare. Reallånen är således i och för sig inte mera betungande för låntagaren än nominallånen. I all synnerhet gäller detta för staten som låntagare, eftersom staten genom den ekonomiska politiken övar inflytande på penningvärdet. Om staten skulle ta upp reallån, skulle det därför inte kunna bli fråga om någon subvention från skattebetalarna till förmån för spararna. Den orättmätiga vinst, som staten vid inflation nu gör på spararnas bekostnad, skulle däremot bortfalla. Bortfallet av en orättmätig vinst kan inte under några förhållanden betecknas som en förlust.

Palander har närmast tänkt sig reallån, där lånesumman varierar med index. Emellertid kan reallån också utformas så att gottgörelse för inflationsförlusten lämnas årligen i form av en höjning av räntan. Lånen skulle alltså löpa med dels en basränta, som motsvarar normal ränta vid konstant penningvärde, dels en tilläggsränta, som täcker den för långgivaren uppkomna inflationsförlusten. Med ett sådant system kan tilläggsräntan, i den mån den överstiger viss procent, fördelas på flera år. Eventuellt kan i sådana låneavtal intagas bestämmelse om automatisk förlängning av lånets löptid, därest viss del av tilläggsräntan inte skulle vara betald vid den ordinarie lånetidens slut.

När det gäller kortsiktigt sparande och kortfristig långivning, kan inflationsförväntningarna och inflationsfarhågorna någorlunda bedömas och därför direkt komma till uttryck i räntans höjd. Något behov av indexreglering vid kortfristig långivning synes därför icke föreligga. Helt annorlunda blir förhållandet vid långsiktigt sparande och långfristig långivning.

En mycket stor del av det långsiktiga sparandet sker i form av pensionsförsäkringar och andra livförsäkringar. Från den tidpunkt då första premien betalas intill dess sista utbetalningen sker kan förflyta mer än ett halvsekel. Detta gör att de sparbetonade livförsäkringarnas känslighet för inflation är avsevärd.

När pensionsdebatten och propositionen tagit upp frågan om värdebeständighet för de föreslagna tilläggs pensionerna — för folkpensionerna föreligger redan värdebeständighet — vore det orimligt att underlåta att samtidigt sörja för att det systematiska, långsiktiga sparande, som sker i andra former, också kan värdesäkras. Denna fråga är så viktig, att den inte får undanskjutas med hänvisning till pågående utredningar, som inte är speciellt inriktade på detta spörsmål. Det må här erinras om departe-

mentschefens uttalande i propositionen (sid. 103): »Värdebeständighetens problem har på senare år diskuterats även utan direkt samband med den aktuella pensionsdebatten. Enligt min mening bör man allvarligt pröva alla uppslag, som kan komma fram under ansträngningarna att åstadkomma värdebeständighet även i andra försäkringar än inom socialförsäkringen.»

Vi anser det vara angeläget med en skyndsam utredning beträffande sådana ändringar av lagstiftningen som kan erfordras för att möjliggöra värdesäkring av livförsäkringssparande och annat långsiktigt sparande. Speciellt erfordras ändringar i aktiebolagslagen och därmed jämförliga lagar på associationsrättens område, lagen om försäkringsrörelse samt kommunalskattelagen.

a) *Aktiebolagslagen m. m.*

De redovisningsfrågor, som uppkommer för aktiebolagens del, om indexreglerade lån skulle upptagas, kan möjligen lösas inom ramen för nuvarande lagstiftning, men det är angeläget att lagstiftningen förtydligas på vissa punkter.

b) *Lagen om försäkringsrörelse*

Lagändring erfordras såväl för det fall att livförsäkringsbolagen skall träffa avtal med indexreglerade förmåner som för det fall att avtalen som hittills skall gälla i nominella belopp men värdesäkringen tillgodoses genom återbäring.

I förra fallet erfordras sådan ändring av lagen, att försäkringsbolagen får rätt att placera försäkringsfonden i indexreglerade värdehandlingar. Enklast torde detta kunna ske genom bestämmelser om att vad som i lagen stadgas om försäkring i främmande valuta i huvudsak också skall gälla i fråga om indexreglerade försäkringar.

I det senare fallet behövs dels ett klarläggande att lagen tillåter att sådana överskottsmedel, som icke erfordras för rörelsens konsolidering, i första hand användes för upprätthållande av försäkringsförmånernas realvärde, dels sådana ändringar av gällande placeringsregler, att försäkrings-tagarnas medel kan placeras värdebeständigt, alltså i form av indexreglerade skuldbevis, fastigheter och aktier.

För närvarande får försäkringsfonden endast placeras i vissa angivna slag av värdepapper (obligationer m. m. samt skuldförbindelser med säkerhet genom fastighetsinteckning inom två tredjedelar av fastighetens taxeringsvärde). En tiondel av försäkringsfonden får placeras fritt, dock icke i aktier. Övriga fonder (överskottsmedel) får placeras fritt.

En översyn av dessa placeringsbestämmelser, vilka utformades under en tid, då man räknade med att statsmakterna skulle sörja för att penningvärdet var fast, är högst angelägen. Bland annat borde placering av försäkringsfonden i direkt ägda fastigheter kunna medges inom taxeringsvärdet. Placeringsfriheten borde kunna vidgas att avse större del av försäkringsfonden är en tiondel.

c) Kommunal skattelagen

Principiellt borde vid inkomsttaxeringen avdragsrätt föreligga för den värdeminskning som ett nominalkapital undergår vid penningvärdeförsämring. Det är en orimlighet att, såsom nu sker, stat och kommun kräver inkomstskatt för en ränteavkastning som helt eller till större delen är fiktiv. Frågan om en generell ändring av skattelagstiftningen på denna punkt bör utan dröjsmål utredas.

När det speciellt gäller livförsäkringsanstalter bör det observeras, att inkomstbeskattningen är utformad som en bruttobeskattning och inte som en överskottsbeskattning. Närmare bestämt utgör en livförsäkringsanstalts skattepliktiga intäkt den del av nettoavkastningen av kapital- och fastighetsförvaltning som belöper på kapitalförsäkring (med vissa avdrag). Detta innebär att en värdebeständig placering av fonderna skulle kunna möjliggöra värdebeständiga förmåner i fråga om pensionsförsäkringar men icke i fråga om kapitalförsäkringar. Livförsäkringsanstalterna får ju för kapitalförsäkringar betala skatt för all ränteinkomst och för alla realiserade värdestegringar, räknat i nominalkronor. Skatt på de fiktiva nominella inkomsterna vid en penningvärdeförsämring utkräves alltså både om fondmedlen placeras i realvärden och om de placeras i nominalfordringar, där räntesättningen är sådan att kompensation erhålles för penningvärdeförsämringen.

Den ovan angivna principen kan uppenbarligen utan någon mera ingående utredning genomföras i fråga om beskattningen av livförsäkringsanstalter. Skattereglerna för livförsäkringsanstalter är utformade efter sådana schablonregler, att avdragsrätten på grund av penningvärdeförsämring utan olägenhet kan anknytas till exempelvis konsumentprisindex.

Den här föreslagna ändringen av beskattningsreglerna för livförsäkringsanstalter skulle medföra att förutsättningarna att göra försäkringsförmåner värdebeständiga blir desamma för kapitalförsäkringar som för pensionsförsäkringar.

Med hänvisning till vad ovan anförts hemställer vi,

att riksdagen, vid behandling av proposition nr 55, måtte
dels antaga följande

1)Förslag

till

*lag angående ändring i kommunalskattelagen den
28 september 1928.*

Härigenom förordnas, att anvisningarna till 30 § punkt 3, sjätte stycket skall erhålla följande ändrade lydelse (ändringen här kursiverad):

Från bruttointäkten må avräknas dels ränta å gäld, dels, såvitt angår fastighetsförvaltning, annan enligt 25 § avdragsgill omkostnad för fastighet än nyss sagts, dels förlust vid försäljning av andra tillgångar än inventarier eller för stadigvarande bruk i rörelsen avsedda fastigheter, dels belopp varmed värdet å nyss angivna tillgångar enligt bestämmelserna i denna lag nedskrivits, dels 5 % av vad som återstår av bruttointäkten efter avdrag som ovan sagts, *dels så stor del av medelvärdet av anstaltens försäkringstekniska fonder (försäkringsfond, säkerhetsfond, utjämningsfond, återbäringsfond och regleringsfond) vid årets början och slut, som svarar mot förhållandet mellan ökningen av konsumentprisindex under året och medelvärdet av konsumentprisindex vid årets början och slut, dels ock 5 kronor för varje direkt tecknad kapitalförsäkring; såsom en enda försäkring anses härvid alla kapitalförsäkringar, som samtidigt tecknats på samma persons eller samma personers liv. Avdrag må dock icke ske för försäkringstagare tillkommande ränta å återbäringsmedel.*

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1959.

2)Förslag

till

förordning om bostadssparande.

Härigenom förordnas som följer.

1 §

Den som under ett eller flera av åren 1958—1962 insätter medel i bank eller annan penninginrättning å särskilt

konto för bostadsanskaffning (bostadskonto) må åtnjuta uppskov med taxering till kommunal och statlig inkomstskatt för vad sålunda insatts efter vad nedan sägs.

2 §

Uppskov enligt 1 § må äga rum för ett belopp av tillhoppa högst 5 000 kronor under nämnda period, dock att för äkta makar beloppet må utgöra sammanlagt 10 000 kronor.

3 §

Å bostadskonto insatta medel skola vara avsedda för förvärv av eget hem eller för gäldande av insats i bostadsrättsförening. Den omständigheten att bostaden är förenad med utrymme för ägarens yrkesverksamhet skall ej utgöra hinder för uppskov, som i 1 § sägs, under förutsättning att bostadsändamålet prövas vara det väsentliga, ej heller den omständigheten att bostaden är uppförd å jordbruksfastighet.

4 §

Belopp, för vilket uppskov med taxeringen erhållits, skall upptagas som intäkt av tillfällig förvärvsverksamhet för det beskattningsår, då uttag från bostadskonto sker, såvida icke de uttagna medlen under beskattningsåret använts för ändamål som i 3 § sägs, i vilket fall skattebefrielse skall äga rum.

Å bostadskonto insatta medel, som icke uttagits före utgången av år 1967, skola upptagas till beskattning vid 1968 års taxering.

5 §

Bank eller annan penninginrättning, som mottagit insättning på bostadskonto, har att varje år före den 1 februari underrätta taxeringsnämnd i vederbörandes hemortskommun om sammanlagda beloppet av under nästföregående kalenderår verkställd insättning å bostadskonto eller utbetalning från sådant konto.

6 §

Kungl. Maj:t äger meddela de närmare föreskrifter, som erfordras för tillämpning av denna förordning.

Denna förordning träder i kraft den 1 januari 1959.

dels i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om en skyndsamt översyn av gällande bestämmelser i aktiebolagslagen m. m., lagen om försäkringsrörelse och kommunalskattelagen i syfte att avlägsna de hinder, som kan föreligga för användandet av värdefasta skuldebrev och försäkringsavtal med utfästelse om värdebeständighet, samt att undanröja inkomstbeskattning av sådan kapitalavkastning, som motsvarar inflationsförlust och således i realiteten endast är fiktiv.

Stockholm den 4 mars 1958

Jarl Hjalmarson

Martin Skoglund

Leif Cassel

Elis Håstad

Einar Hægglom

T. G. von Seth

Ernst V. Staxäng

Carl Östlund